

Af *Finn Gad*

De middelalderlige norrøne bygders historie rummer adskillige interessante begivenheder, der gang på gang får snart den ene, snart den anden til at vende tilbage til det kildemateriale, der giver os mulighederne for overhovedet at fortælle noget. Fantasiens spændes så meget desto kraftigere, når kildematerialet til skelsættende begivenheder er sparsomt. Den spores til forsøg på, om man nu ikke kan presse mere ud af det, belyse kildernes meddelelser på en anden måde, så billedet af fortidens tildragelser kan vokse tydeligere frem.

Således forholder det sig med beretningen om bispesædet på Garðar (Igaliko). Sagaberetningen i Flateyarábók, Einar Sokkesons saga, har man haft fra første færd, ligeledes de islandske årbøger med deres tørre notitser ud for årstalsrækkerne. Arkæologien har forøget kildematerialet og i forbløffende grad verificeret saga og årbøger.

Efter udgravningerne af bispesædet skildrede museumsdirektør, dr. Poul Nørlund i den videnskabelige beretning bispesædets historie i en hastig oversigt (Medd. om Grønland, LXXVI, 1, p. 7 ff.). Han gentog den i kort form i „De gamle Nordbobygder ved Verdens Ende“, 1934, p. 32 ff., i hovedsagen uændret i de senere udgaver. Han har vel presset kildestoffet for faktiske oplysninger og stillet det sammen i den belysning, hvori han mente det skulle ses.

Senere er der imidlertid kommet et og andet nyt kildestof, og begivenheden og dens forudsætninger kan ses i et andet lys, end dr. Nørlund så det. Den efterfølgende gennemgang af kildematerialet, som det nu foreligger, skulle være et nyt forsøg på at sammensætte billedet og belyse det fra andre sider end forhen. I en nutidig skildring af den skelsættende begivenhed er det – efter min opfattelse – utilfredsstillende blot i hovedsagen at genfortælle sagaberetningen (jvnf. dette tidsskr. 1963, p. 463 ff.).

Der er vel ingen tvivl om, at de norrøne grønlandske bygder efter godt hundrede års eksistens må have udgjort et samfund, der omkring 1100 hovedsagelig hvilede i sig selv. Det store flertal af befolkningen var født i bygderne, og manglen på træ bandt dem til hjemstavnen. Hvad der kom udefra til dette samfund, f. eks. gennem

de tilsyneladende relativt mange søfarende handelsmænd, blev modtaget med en vis skepsis, som hjemmefødningen vel altid vil vise over for det fremmedartede. Det har gjort de små bygdesamfund nok så indsnævrede.

Undertiden tvinges det indelukkede samfund til at søge kontakt med andre samfund udenfor. Der kan opstå behov, som ikke kan dækkes uden denne kontakt. For de norrøne bygder i Grønland var der med kristendommens vækst groet et behov op, som de ikke kunne klare med egne kræfter. Dertil var samfundet for lille, for lidt udviklet og for aflukket.

I sagaen hedder det tørt, at Sokke Thorersøn på Bráttahlíð „engang stævnedes til ting og forelagde for tingmændene, at han ville, at landet ikke længere skulle være uden biskop, og han ville, at alle mænd i landet skulle gøre deres bedste for, at et bispesæde kunne oprettes. Alle bønderne sagde ja dertil.“¹ Der ligger i dette mere end en viljesytring fra Sokke Thorersøns side. Det er ikke blot en lokal stormands personlige ønske, som bønderne går ind på. Det var et stærkt åndeligt og kirkeligt behov.

Tjodhildes lille, kapelagtige kirke var nok i løbet af tiden fra 1000 til 1124 ikke den eneste kirke i bygderne. Som kristendommen bredte sig, blev kirker nødvendige også andre steder. De præster, der fungerede ved disse kirker (dersom der overhovedet kunne skaffes præst til en nybygget kirke), var velsagtens oplært og viet til deres gerning uden for Grønland; men de må faktisk have forvaltet deres embeder under svare anfægtelser af gejstlig art. Ingen af de kirkerum, hvori de på højtidelig vis løftede hostien og forvaltede messeunderet, var nogensinde blevet indviet tilbørligt – af en biskop. Den jord, hvori de døde blev begravet, var ikke viet på rette vis. Hvad kunne der ikke ske for de døde, hvis legemer på opstandelsens dag havde ligget i tvivlsom kirkejord? – Og hvilket ansvar påtog præsten, der forrettede bisættelsen, sig ikke over for Gud og menneskesjæle, ja overfor den hellige almindelige kirke! – Konfirmationen, der var biskops handling, kunne faktisk ikke foretages. Der var jo ingen biskop, som kom ud til disse kirker, eller som disse kirker hørte til. Ingen af de midler, som kirken brugte, kunne få den højtidelige indvielse, hverken olje, salve, vievand eller hostie. Når man ved, hvor lidt der skulle til i en middelalderkirke for at gøre den ubrugelig, og hvor ofte genindvielser måtte foretages, blot den mindste reparation havde fundet sted, kan man forstå, at præsterne gang efter gang måtte gå på akkord med deres samvittighed. Desuden har de, selvom de ikke var mange, følt manglen af „en fader for deres kirke“.

En såre væsentlig ting var det også for de almindelige medlemmer af menigheden, at der i særlige bodsforhold kun kunne gives afløsning af en bisp, og den almin-

¹ »Einhverju sinni lét Sokki Þings kveðja, ok tjáði þat fyrir mönnum, at hann vildi at landit væri eigi lengr biskupslaust, ok vildi at allir landsmenn legði sína muni til at biskupsstól væri efldr. Böndr játtuðu því allir.“ Grønlands historiske Mindesmærker (GHM) II, p. 680 (oversættelsen p. 681 er ikke helt korrekt).

delige præst havde ingen ret dertil. Det samme gjaldt aflad. Hvem skulle man søge til i sådanne tilfælde, og var det ikke forbundet med uoverstigelige vanskeligheder, hvis man skulle drage uden for landet på en farefuld færd for at opnå denne afløsning?

Der var mangfoldige forhold, hvori biskoppens tilstedeværelse inden for en rimelig rækkevidde var en nødvendighed. At præsterne selv måtte savne en åndelig lærer, kunne endda få være; men det var værre, at de egentlig ikke havde beføjelse til at forvalte de gaver, som tilfaldt kirken.

Det er klart, at de fleste kirker i Grønland blev oprettet i nærheden af en gård. Uden at være for dristig kan man gå ud fra, at næsten alle de grønlandske kirker har været såkaldte patronatskirker. Den bonde, der på sin gård byggede kirke, havde en vis ret over denne kirke og kunne kræve andel i tienden fra de bønder, som søgte til kirken. Nu er det vel gået med denne kirkeindtægt som i de øvrige nordiske lande, at det tog lang tid, før man anerkendte den, og endnu længere tid, før man ydede den. Men under alle omstændigheder har præsten følt sig uhyre bunden af den, der havde patronatsretten. Han levede på bondens nåde og skulle samtidig hævde kirkens frihed. Det var en vanskelig situation – og endnu vanskeligere, når han så lidt som sine kaldsfæller havde nogen støtte i et lokalt kirkeligt overhovede. For præsterne ville det altså betyde en frigørelse at få en biskop ved hånden. Gaver til kirken i form af jord, det vil i Grønland sige gårde eller andele i gårde, ret til høslet og lignende, f. eks. fiskerettigheder i elve og søer, burde ikke komme patronatsrettens indehaver til gode, men kirken selv.

Endelig var der også det ideologiske indhold, som den middelalderlige katolske kirke vel endnu ikke i begyndelsen af 1100-tallet havde udviklet til fuldkommenhed, men som dog fra kirkens første tid havde været en herskende tanke: kirkens enhed, *unitas ecclesiae*, der netop i 1100-tallet og videre frem skulle blive genstand for mange bitre kampe og for en tid tilsyneladende sejre. Selv for disse fjerntboende præster må denne binding til kirkens enhed have været en nødvendighed. Det lød jo i det credo, trosbekendelsen, som de ved messen om søndagen og på kirkens festdage sang, og som menighedens medlemmer lærte, det 10. trosord: „(credo) et (in) unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam“, „og (jeg tror på) én hellig, almindelig og apostolsk kirke“. Denne enhed opfattedes konkret og ikke blot som et åndeligt samfund, for hvilket afstande intet betød. Var denne tro på kirkens enhed dybtfølt, måtte det være en ren umulighed ikke at have organisk kontakt med denne enhed igennem det led i den hierarkiske organisation, som alene kunne formidle denne kontakt, nemlig biskoppen.

Alene af den grund måtte ønsket om en biskop blive stærkt, også hos den troende norrøne bonde i Grønland, for også han hørte til denne enhed uden at kunne få kon-

takt med den. Troen har været stærk hos datidens mennesker i Grønland, som den var det senere hos deres efterkommere. Det har fundene afsløret med al ønskelig tydelighed.²

Selvom kirken i de norrøne grønlandske bygder vel ikke kunne komme i voldsom konflikt med den verdslige verden, al den stund den vel ikke endnu ejede større ejendomme selvstændigt, så stod den alligevel så at sige retsløs over for tingalmuen og høvdingene, så længe den ikke havde nogen, der kunne repræsentere kirken som sådan, altså havde den potestas iurisdictionis, som biskoppen var forlenet med, og som også omfattede forvaltningen af kirkens ejendomme. Biskoppens indflydelse på den almindelige retstilstand var forøvrigt en almindelig kendt sag såvel i Norge som i Island. Dette kunne nok også være ønskeligt i Grønland. Måske er der bag Sokke Thorersøns ønske om, at landet ikke skulle være biskopløst mere, også et håb om at kunne få støtte over for tingalmuen gennem en biskops myndighed, således at en bedre retsorden kunne opnås.

For det norrøne præsteskab i Grønland stod det desuden som et problem, hvorledes det skulle blive fornyet, når der intet bispesæde var. Oplæringen af præster og indvielsen af alle lavere gejstlige tilkom biskoppen i kraft af den apostolske succession, det vil sige den magt, som led efter led stammede fra apostelen Peter, og som han havde fået overdraget af Jesus (iflg. Matth. kap. 16, v. 18–19).

Det er muligt, at der sine steder nok var en slags kirke, men ingen præst, og hvor så husbonden på gården selv forrettede en slags gudstjeneste – som i Island på samme tid. Dette var faktisk gudsbespotteligt; thi præsteindvielsen var et sakrament, og kun denne indvielse gav ret til at forvalte nådemidler og sakramenter. Djævelen læser som bekendt biblen bagvendt. Kunne man på gården den kunst at læse? – Det har næppe været tilfældet. Når man endelig skrev, brugte man tilsyneladende runer. Datidens latinske skrifttegn har man ikke kunnet tyde. Og selve sproget latin var man vel ikke kyndig i. Det hele har været bagvendt – og altså har djævelen faktisk skinbarligen huseret.

En betragtning af den almindelige betydning, som en bispestol havde i middelalderens katolske kirke, gør det således muligt at se sagaens tørre beretning i en større sammenhæng og finde de sandsynlige grunde til, at man foretog det vigtige skridt til oprettelse af et bispesæde i Grønland. Tidspunktet kan måske forekomme noget sent; men også det kan vel finde sin forklaring, i hvert fald på grundlag af en vis sandsynlighed.

Det grønlandske bispedømme talte på sit højdepunkt ikke over 16 „sogne“. Til

² Der henvises til de mange fund af trækors, af religiøst kunsthåndværk (krucifikser o. l.) i grave og boliger, samt ikke mindst til de talrige runeinskriftioner med kristelige påkaldelser, ave maria og deslige. Se endvidere Jørgen Meldgaard: Tjodhildes kirke på Brattalid, „Grønland“ 1964 p. 281.

*Processions-krucifiks af fyrretræ (drivtræ), 34,3 cm × 13,3 cm (her 1:2), fundet i en grav på kirkegården ved Sandnæs (Kilaersarvik) i bunden af Ameralik-fjorden, Godthåb kommune. Det har sandsynligvis med den nederste tap været fæstnet til en lang stav. Tidlig gotisk stil (o. 1250). De hvidgrå partier er rekonstruerede dele.
Efter MoG 88^{II}, fig. 11, p. 21. Fot. S. Bengtsson, Nationalmuseet*

sammenligning kan det anføres, at de stifter, der havde det laveste antal sogne i Norden, ikke havde under 6 (Växjö). Det laveste antal i Danmark havde Børglum (190). Island havde fået et bispesæde i Skálholt i 1056. Det omfattede de tre fjerdedele af øen; den sidste fjerdedel fik Hólar i 1106. Færøerne synes at være blevet bispedømme i slutningen af 1000-tallet.³ Disse tre sidstnævnte bispedømmer kan ikke have haft et synderligt større antal sogne, end der ved 1100-tallets begyndelse var i Grønland, men havde dog fået en biskop hver. Man kan altså have følt, at man burde være noget tilbageholdende i Grønland, eftersom der almindeligvis skulle et større antal kirker til, før bispesæde blev oprettet.

Det kan være fristende at sætte de islandske årbøgers korte bemærkninger om Eiríkr Upsi i forbindelse med denne formentlige tilbageholdenhed i biskopssagen. Den såkaldte „Lögmanns-annall“ anfører under 1112: Eiríkr biskops færd.⁴ Flere islandske årbøger – de synes i høj grad at være afhængige af hinanden – nævner under 1121: Eiríkr biskop opsøgte Vinland,⁵ men kun tre af dem siger, at han er biskop på Grønland.⁶ Ívar Bárðarson anfører i sin beskrivelse af Grønland, at der ved Sandnes i Vesterbygden var en stor kirke, som en tid havde været domkirke, og bispesædet havde været der.⁷ Nær ved resterne af den ældste bebyggelse på stedet, hvoraf kun grundvolden delvis er tilbage, fandt man et afbrudt stykke af stolearmen på en klapstol. Den lignede meget stærkt armen på en klapstol, der er afbildet i et samtidigt håndskrift, og på billedet sidder der en biskop i stolen. På Sandnesstolearmen er der en runeindskrift med navnet HELGE. Efter runernes form at dømme peger de ligeledes tilbage på tiden omkring den ældste bebyggelse.⁸ Om denne biskop Eiríkr Upsi ved vi iøvrigt intet som helst, ikke noget om, hvilket stift han har været i, hvor han er blevet viet, eller om han er viet med gerning i Grønland for øje. Han har engang siddet i den stol, hvis rester blev fundet ved Sandnes ældste hus? – Den har i formen været en biskop værdig.

Det var ikke ualmindeligt i de tider, hvor kirken endnu var „den kæmpende kirke“,

³ Kulturhist. leks. f. nord. middelalder I, sp. 619.

⁴ Islandske annaler indtil 1578, ed. Gustav Storm, p. 251.

⁵ Isl. ann., pp. 19, 59, 112, 252, 320, 473.

⁶ Isl. ann., p. 112 og p. 320 (Grænlinga byskup), samt p. 473. Den første er den ældste, og den sidste står i et meget stærkt afhængighedsforhold til de andre. I realiteten er der kun en eller to, der nævner, at han er biskop i Grønland. Der kan være tale om en „forfattertilføjelse“ ud fra den tankegang, at en person, der opsøger Vinland, som man vidste var fundet fra Grønland, selv måtte komme fra Grønland. Bemærkningen „Ferð Eiríks byskups“ under 1112 behøver ikke at betyde, at han er rejst til Grønland. *Ferð* eller *utanferð* betyder kun, at vedkommende har forladt Island; hvorhen han rejser, siges der hermed intet om.

⁷ Ívar Bárðarson: Det gamle Grønlands beskrivelse, ed. Finnur Jónsson, 1930, p. 29. Det Stensnes, som stedet kaldes af ham, må være Sandnes, da det er det eneste sted, hvor man har fundet kirke i Lýsufjorden (Ameralik) i Vesterbygden.

⁸ Aage Roussell: Medd. o. Grønland. LXXXVII², p. 28, og Moltke sst. p. 225.

*Det indre af Hvalsey kirke (Qaqortoq) set imod altervæggen.
Den fine konstruktion af østvinduet ses tydeligt.
Muren står i næsten fuld, oprindelig højde. Bygget o. 1300.*

at man udnævnte bisper in partibus infidelium, i de ikketroendes egne. Norden var en kirkeprovincs med missionsmark endnu på dette tidspunkt. En sådan biskop havde naturligt nok intet stift – endnu, men det var nødvendigt, at missionæren var udstyret med biskoppelig myndighed til at foretage de nødvendige konsekrationer ude i „marken“. Et område, der nyligt kristnet ikke var underlagt et stift, kunne faktisk

betrages som missionsmark. Når de biskoppelige beføjelser ikke kunne praktiseres der, var de mennesker, som boede der, og som hyldede den kristne tro, alligevel ikke „fideles“, ikke fuldt medlemmer i de troendes samfund, selvom de nødtørftigt var forsynet med præster. De var ikke fuldt delagtige i *unitas ecclesiae*, kirkens enhed.⁹

Det er da muligt, at man fra Grønlands bygder har bedt en eller anden biskop om at komme til bygderne for at foretage visse biskoppelige forretninger, såsom indvielser af kirker og kirkegårde, og at han er endt i Vesterbygden, på Sandnes-gården måske, for så derfra at foretage en færd til Vinland, hvor sporene af ham tabes. Muligheden af, at han skulle være udsendt af Asser, ærkebiskop af Lund 1104–37, har den ikke uvæsentlige svaghed, at der ikke er selv det mindste spor af, at Asser har haft forbindelse med Eirik biskop, endsige nogen sinde har optrådt aktivt i forholdet til den grønlandske menighed, til trods for hans primat over Nordens kirker.

Bestræbelserne for at drage alle Nordens lande ind i den kirkelige organisation var ikke af ny dato. Adam af Bremen fortæller i sin skildring af det hamburgske ærkestifts historie (afsluttet før 1075), at paven havde tildelt ærkebiskop Adalbert af Hamburg/Bremen († 1072) al pavelig rettighed over hele Norden, og som det fremgår af selve pavebrevet, omfattede dette også Grønland.¹⁰ Det er i 1053, den 6. januar. Det er et bekræftelsesbrev, der som forlæg har et brev allerede fra 1047. Privilegiet stadfæstedes igen i 1055¹¹. 1059 titulerer Adalbert sig selv som samtlige nordiske folks ærkebiskop¹². Alle disse tilkendegivelser er led i den politik, som Adalbert førte, idet han ønskede at blive udstyret med hele den magtfuldkommenhed, der lå i, at ærkesædet blev et patriarkat.¹³ Det var faktisk en nordeuropæisk pavestol, han ville oprette. I dette spil er Grønland en brik blandt mange andre nordiske brikker. Tilsyneladende har ærkebispnen mindre brudt sig om at gøre noget effektivt for de folk, der „på dette tidspunkt havde omvendt sig til den kristne tro“¹⁴. Men som det synes, gik man ganske roligt ud fra, at der fandtes en biskop for det grønlandske folk.¹⁵

Hos samme Adam af Bremen fortælles det, at ærkebiskop Adalbert blev opsøgt fra alverdens kanter, men især fra Nordens folk, og blandt dem også af de fjernest boende, islændingene og grønlænderne og af sendebud fra Orkneyøerne, og de bad

⁹ GHM III, p. 44 er i en note til de islandske årbøger notits om Eirik inde på denne tankegang, men følger den ikke til ende.

¹⁰ Adam af Bremen III 78 „– per totum aquilonem –“ *Diplomatarium danicum* (DD) 1. rk. II nr. 1, p. 3, hvor der i opremsningen af folk nævnes „Gronlant“.

¹¹ DD 1 rk. II nr. 2, der har nr. 1 som forlæg.

¹² DD 1 rk. II nr. 3: „– uniuersarum septentrionalium nacionum archiepiscopus –“.

¹³ Arup Danmarkshistorie I, p. 167.

¹⁴ DD 1. rk. II, p. 3: „qui hoc tempore ad Christi conuersi sunt fidem –“.

¹⁵ DD 1. rk. nr. 1, p. 3: „– uidelicet episcopus in omnibus gentibus Sueonum seu Danorum, Norruuechorum, Islant, Scrideuinnun, Gronlant et uniuersarum septentrionalium nationum.“

ham om at sende prædikanter ud til dem, hvad han også gjorde.¹⁶ Adam nævner det to steder, omtrent enslydende. Det bærer stærkt præg af at være stilistiske prydelser i hans skildring. Han skal have ærkesædet til at fungere som centrum og har derfor svunget sig op til meget store højder, ja lige før det ovenfor citerede sted skriver han, „at det lille Bremen ved sin virksomhed ligesom Rom (!) vidt og bredt blev bekendt –.“ Samme sted lovpriste han ærkebispens for hans aldrig hvilende interesse for hedningerne. Da Adalberts politik ganske mislykkes, har Adam store vanskeligheder med at bortforklare det. Lige så vanskeligt har han tilsyneladende ved at skildre ærkebispens aktivitet over for de fjerne øboer. Det er derfor lidet troværdigt, at der fra Hamburg/Bremen er udgået prædikanter i overensstemmelse med øboernes bønner. Vil man tage strengt på teksten, står der forøvrigt, at sendebud kom „fra Orknøerne, og de bad om prædikanter“; han behøver kun at være „opsøgt“ af „de fjernest boende, islændingene og grønlanderne“, og det meddeles så ikke nærmere, hvad de har villet. Derved „reduceres“ disse to folks rolle til at blive staffage. Og ærkebiskoppen fritages ved hjælp af syntaksen for at have været efterladende over for sine „børn“ på de fjerne øer.

Det er imidlertid ulige mere interessant, at Adam af Bremen nævner islændinge, grønlandere og orknø-boer i forbindelse med omtalen af hedninge. Det understøtter den opfattelse, som ovenfor er skildret. Man regnede dem ikke for „rigtige troende“.

Senere fortæller Adam, at ærkebiskop Adalbert med biskop Isleif sendte sit hyrdebrev til islændingene og grønlanderne; heri sendte han hilsner til deres kirker og lovede at komme til dem. Men Adam har meget stilistisk besvær med at forklare, af hvilke grunde ærkebispens ikke holdt sit løfte. Man har da nærmest det indtryk, at biskop Isleif har været lidet kærkommen, og at ærkebispens har sendt ham af sted med et tomt løfte og et brev, der uden nærmere generende detaljer var rettet til såvel islændinge som grønlandere, hvis lande – efter Adams egen beskrivelse – lå et sted derude mod nord og øjensynlig i nærheden af hinanden.¹⁷

Elskelige som Adam af Bremen kan vi altså sige, at der er visse bestræbelser fra ærkesædet i Hamburg/Bremen på at tømre den kirkelige helhed sammen, selvom der indgår en betydelig del af ærkebiskoppelig ærgerrighed i denne virksomhed. Fra Grønland synes man at søge kontakt med kirkens enhed ud fra den troslære, som samme kirke docerede. Måske er et halvt hundrede år senere Eirik biskops færd den

¹⁶ Adam III 24 (23): „– ut parvula Brema ex illius virtute instar Romæ divulgata ab omnibus terrarum partibus devote peteretur maxime ab aquilonaribus populis. Inter quos Islani, Gronlani et Orchardum legati venerunt, petens, ut eis prædicatores dirigeret, quod et fecit.“ og 73. Poul Nørlund anser derimod tilsyneladende disse bemærkninger hos Adam for mere troværdige, Nørlund, Medd. o. Grøn. LXXXVI, 1, p. 9 ff.

¹⁷ Adam af Bremen IV 36 (35), Nørl. Medd. o. Grøn. LXXXVI, 1, p. 9.

gode kirkemands gode gerning til salighed for ham selv som for de betrængte mennesker, han hjalp; men den var også blandet op med en god del eventyrlyst, for han rejste ikke tilbage til sin kirke, hvilket stift det så har været. Derimod fortsatte han vesterud, måske for at missionere i Vinland og opnå martyrglorien. Drømmene henvejes i den absolutte tomhed.

Realiteternes mand, Sokke Thorerson, tog nu sagen op, for bispesædet skulle oprettes. På tinge blev det besluttet at sende Einar, Sokkes søn, til Norge for at få en biskop til Grønland. Det var jo hos kong Olaf Tryggvasson, at Leif havde hentet den første præst til Grønland. Norske købmænd sejlede på Grønland og tilsyneladende gik de fleste rejser til og fra Grønland via Norge. Einar satte da også kursen ret mod Norge. Hvorfra han fik sit skib, fortælles der intet om. Der er intet, der blot antyder, om det er hans eget skib, eller det er en søfarende nordmands eller islændings. Hvorom alting er, han kom til Norge og opsøgte kong Sigurd Jorsalafare, der tog vel imod ham. Einar fremførte sit ærinde og bad om kongens hjælp til at opnå det, som han bad om, „fordi det var nødvendigt for landet.“¹⁸ Kongen bekræftede, at det bestemt ville være til største gavn for dem, og han vidste også, hvem han ville foreslå til biskop for dem. Derpå kaldte han Arnald til sig. Han var en god klerk og velegnet til at være præst.

Arnald kviede sig ved at modtage kong Sigurds tilbud om at anbefale ham til bispestolen i Grønland. Han anså sig ikke for god nok dertil, mente han først, derpå at han nødig ville skilles fra venner og frænder, og til slut at han nødig ville have med vanskelige folk at gøre. Hvis Einar har hørt dette sidste, kan man ikke beskyldte Arnald for at være en udsøgt diplomat. Har han hørt det, lod han sig i hvert fald ikke mærke med det, og på den måde virkede han som det bedste dementi af de påstande, der fremførtes om hans bygdefællers karakteregenskaber.

Kong Sigurd mente, at jo mere besvær han havde af mennesker, desto mere godt ville han opnå senere – nemlig i det hinsidige. Arnald indvilligede da, men kun på den betingelse, at Einar svor at ville støtte bispestolen og straffe enhver, der ville vende sig mod den. Dette virker som et miniature-billede af den situation, som kirken overalt havde stået og sine steder stadig stod i: den gejstlige magt og den verdslige magts forhold til hinanden, den unge kirkes og den verdslige magts gensidige støtte.

Einar tilsagde Arnald sin støtte, hvorefter kong Sigurd sendte dem begge til ærkebiskop Asser i Lund, hvem også Norges kirke var underlagt. Asser havde faktisk opnået en del af det, som ærkebiskop Adalbert i sin tid havde forsøgt på.

¹⁸ GHM II, p. 682: „– fyrir nauðsyn landsins.“ Det forekommer mig bedst at oversætte det så stærkt som muligt. Det er for svagt at oversætte *nauðsyn* med *trang* som GHM, p. 679.

Den følgende skildring af oprettelsen af bispesædet bygger på Einar Sokkesons saga, idet den norrøne tekst er lagt til grund. GHMs oversættelse fortegner somme tider billedet.

Ærkebiskop Asser, der „var en god og ligefrem mand, der ivrig lyttede til al tale om gode ting, ikke ukyndig og dertil from“¹⁹, eksaminerede Arnald grundigt og fandt ham værdig, hvorpå han viede ham til det høje embede. Einar og Arnald rejste derefter tilbage til kong Sigurd. Først nu forærede Einar ham en hvidbjørn, han havde haft med som en særlig kostelig gave. Dette skete i 1125.

Samme år drog biskop og høvdingesøn til Grønland; men undervejs fik de ugunstig vind og lagde ind til Island, hvor de overvintrede. Sommeren efter drog de til Eriksfjord i Grønland og nåede velbeholdne dertil. 1126 blev så bispesædet oprettet på Garðar, der ligger på et af de mest centrale steder i Østerbygden og på jord, som i enhver henseende gennem århundrederne har bevist sin kvalitet. Man vidste i Grønland åbenbart at værdsætte opfyldelsen af det ønske, man i sin trosiver så brændende havde næret, og som var dikteret af sjæleangst.

¹⁹ *Scriptores rerum danicarum* IV, p. 219 i beretningen om biskop Otto af Bambergs sendefærd til ærkebiskop Asser o. 1127.